

УДК 378.043.2-056.2/.3+378.091.39:004

DOI [HTTPS://DOI.ORG/10.33989/2075-146X.2025.35.330943](https://doi.org/10.33989/2075-146X.2025.35.330943)

ОЛЕГ БИКОВЕЦЬ

ORCID: 0009-0001-9707-5206

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

ІНТЕГРАЦІЯ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ РЕАБІЛІТАЦІЇ В ІНКЛЮЗИВНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ УНІВЕРСИТЕТУ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА УМОВА ПІДТРИМКИ СТУДЕНТІВ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

Стаття присвячена аналізу інтеграції технічних засобів реабілітації (ТЗР) в інклюзивне освітнє середовище закладів вищої освіти як ключової соціально-педагогічної умови підтримки студентів з особливими потребами. У центрі дослідження – роль ТЗР як інструменту забезпечення рівного доступу до навчального процесу для осіб з інвалідністю. Здійснено систематизацію видів ТЗР, їх функціонального призначення та умов ефективного впровадження в освітнє середовище університету. Обґрунтовано, що саме наявність відповідного технічного забезпечення дозволяє усунути фізичні, сенсорні, інформаційні та комунікаційні бар'єри, які заважають студентам з інвалідністю повноцінно реалізовувати свій освітній потенціал. Проаналізовано чинну нормативну базу щодо інклюзії у вищій освіті, практику функціонування служб підтримки студентів з особливими потребами, а також механізми персоналізації навчального процесу з урахуванням потреб конкретного здобувача. Акцентовано важливість адаптації архітектурного простору, впровадження програмно-апаратних рішень для доступу до інформації, підготовки педагогічних працівників до роботи в умовах інклюзії. Узагальнено вітчизняний і міжнародний досвід, зокрема кейси Університету «Україна», що демонструють комплексний підхід до створення інклюзивного навчального середовища. У висновках зазначено, що ТЗР мають розглядатися не як допоміжні пристрої, а як стратегічний компонент універсального дизайну в освіті, що підвищує якість та інноваційність освітнього процесу загалом.

Ключові слова: інклюзивна освіта, технічні засоби реабілітації, студенти з інвалідністю, університетське середовище, соціально-педагогічна підтримка, безбар'єрність, універсальний дизайн

Постановка проблеми. Сучасна освітня політика ґрунтується на принципах рівності прав і можливостей для кожної людини, незалежно від стану здоров'я чи наявності інвалідності. Зокрема, міжнародні нормативні документи наголошують на праві осіб з інвалідністю на освіту на рівних умовах з іншими (*Стандартні правила забезпечення...*, 1993). У вітчизняному законодавстві закріплено гарантії соціального захисту і підтримки людей з інвалідністю, включаючи право на доступ до закладів вищої освіти (ЗВО) та створення необхідних умов для навчання (*Про становище інвалідів та основи...*, 2003). Важливість отримання вищої освіти для молоді з особливими потребами зумовлена тим, що диплом про освіту значно підвищує їхні шанси на працевлаштування та успішну інтеграцію в суспільство – зокрема, випускники ЗВО з числа осіб з інвалідністю приблизно на 80% частіше знаходять роботу, ніж люди без освіти (*Про становище інвалідів та основи...*, 2003). В Україні спостерігається поступове зростання кількості студентів з інвалідністю у ЗВО, що актуалізує завдання розбудови інклюзивного освітнього середовища університетів, здатного забезпечити якісну підтримку таких студентів.

Інклюзивне освітнє середовище університету розуміється як сукупність умов, засобів та педагогічних підходів, що гарантують залучення студентів з особливими освітніми потребами до повноцінного навчального процесу, рівний доступ до матеріально-технічних і інформаційних ресурсів, психологічний комфорт та соціальну адаптацію у студентському колективі. Однією з ключових соціально-педагогічних умов ефективного функціонування такого середовища є інтеграція технічних засобів реабілітації – спеціальних пристроїв і обладнання, призначених для компенсації обмежень життєдіяльності та навчання осіб з інвалідністю. Забезпечення студентів необхідними технічними засобами реабілітації (наприклад, мобільними та інформаційними технологіями підтримки) у поєднанні з безбар'єрним архітектурним середовищем та відповідним педагогічним супроводом створює передумови для успішного навчання цієї категорії молоді (Чайковський, Добровіцька, 2018). Водночас на практиці процес інтеграції таких засобів у систему вищої освіти наштовхується на ряд проблем (організаційних, фінансових, методичних), що зумовлює необхідність наукового обґрунтування та розробки шляхів їх подолання. Таким чином, актуальною науково-практичною проблемою є визначення ролі і місця технічних засобів реабілітації в інклюзивному середовищі університету та розробка рекомендацій щодо їх ефективної інтеграції як умови підтримки студентів з особливими потребами.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблематика навчання студентів з особливими потребами у закладах вищої освіти перебуває в центрі уваги багатьох дослідників. У науковій літературі розглянуто

різні аспекти інклюзивної освіти у вишах: від організаційно-правових засад до психолого-педагогічного супроводу. Так, К.О. Кольченко та Г.Ф. Нікуліна (2002) досліджували питання створення спеціальних студентських підрозділів навчально-науково-виробничого профілю для залучення молоді з інвалідністю до активної навчальної та професійної діяльності, окресливши проблеми та перспективи такої інтеграції. О.П. Кисляк та ін. (2003) зосереджували увагу на організації психологічної підтримки студентів з особливими потребами в умовах вищої школи, підкреслюючи важливість функціонування спеціалізованих служб підтримки (наприклад, консультаційних центрів, залучення тьюторів і асистентів). Л.Т. Тюття та О.В. Тюття (2003) досліджували методи психокорекційної роботи з людьми з особливими потребами, що можуть бути застосовані у освітньому процесі з метою подолання психологічних бар'єрів і сприяння особистісному розвитку студентів цієї категорії.

Значний внесок у розробку методичних підходів до інклюзивної вищої освіти зробили науковці, які аналізували технології соціально-педагогічного супроводу осіб з інвалідністю. Зокрема, В.М. Шиян (2003) запропонував технологію соціально-педагогічного супроводу студентів з особливими потребами в освітньому середовищі, що передбачає системне поєднання педагогічних, соціальних та реабілітаційних заходів для забезпечення успішності їхнього навчання. І.Б. Іванова (2001) розглянула особливості професійної підготовки студентів з інвалідністю в процесі адаптації до навчання у вищому навчальному закладі, наголосивши на необхідності адаптації змісту і методів навчання під індивідуальні можливості таких студентів. Л.М. Бармашина (2000) досліджувала питання формування життєвого середовища для маломобільних груп населення, зосереджуючись на архітектурній доступності та пристосованні інфраструктури, що прямо впливає на доступ осіб з порушеннями опорно-рухового апарату до освітніх закладів.

Окрему увагу приділено впровадженню новітніх технологій навчання і реабілітації. А.Г. Шевцов (2002) дослідив можливості застосування сучасних технічних засобів навчання у освіті студентів із фізичними вадами, показавши, що впровадження спеціалізованого обладнання та інформаційних технологій позитивно впливає на якість навчального процесу для цієї категорії молоді. Н.В. Султанова (2020) розробила навчально-методичні засади використання реабілітаційних технологій у системі соціально-педагогічної роботи з дітьми з особливими потребами, які можуть слугувати основою для розуміння принципів застосування технічних засобів реабілітації й у закладах освіти. У її роботі реабілітаційні технології представлено як комплекс інноваційних методик та інструментів, спрямованих на корекцію порушень розвитку і максимальну інтеграцію осіб з інвалідністю у соціальне середовище (Султанова, 2020).

Варто також відзначити досвід зарубіжних досліджень і практик, що підтверджують ефективність підтримки студентів з інвалідністю за допомогою технічних і організаційних засобів. Зокрема, у Великій Британії накопичено значний досвід створення центрів підтримки навчання, що забезпечують надання необхідних технологічних пристосовувань та послуг для студентів з особливими потребами (Wolfendale, Corbett, 1996). Цей досвід свідчить, що належне матеріально-технічне забезпечення, фінансова підтримка для придбання індивідуальних пристроїв та адаптація навчальних матеріалів є невід'ємною складовою успішної інклюзії у вищій школі.

Таким чином, аналіз попередніх досліджень показує, що науковці заклали міцне підґрунтя для розуміння різних вимірів інклюзивної освіти у ЗВО – від психологічного супроводу до використання окремих технічних рішень. Водночас спеціальне питання інтеграції технічних засобів реабілітації в інклюзивне середовище університету як комплексної соціально-педагогічної умови залишається актуальним і потребує подальшої уваги. Саме на вирішення цього питання спрямовано дане дослідження.

Мета статті – здійснити теоретико-аналітичне узагальнення підходів до інтеграції технічних засобів реабілітації в інклюзивне освітнє середовище університету та розкрити їхню роль як соціально-педагогічної умови підтримки студентів з особливими освітніми потребами в контексті реалізації принципів доступності та універсального дизайну у вищій освіті.

Виклад основного матеріалу. Під технічними засобами реабілітації (ТЗР) розуміють спеціальні технічні пристрої, обладнання та інструменти, призначені для відновлення, компенсації або підтримки порушених функцій людини з інвалідністю у процесі її життєдіяльності та навчання. Іншими словами, це різноманітні допоміжні засоби, що полегшують виконання повсякденних і навчальних завдань особами з особливими потребами, сприяючи їхній автономності та рівноправній участі в освітньому процесі (Султанова, 2020). До ТЗР належить широкий спектр пристроїв, які можна умовно поділити на кілька груп:

- *Засоби для пересування і орієнтації в просторі* – пристрої, що допомагають студентам з порушеннями опорно-рухового апарату вільно пересуватися і користуватися університетською інфраструктурою: інвалідні візки, милиці, пандуси, ліфти, підйомники. Сюди ж відносяться адаптовані меблі (регульовані столи, спеціальні крісла), які забезпечують зручність і безпеку під час навчання (Чайковський, Добровіцька, 2018).

- *Засоби для сенсорної підтримки*, що компенсують порушення слуху (слухові апарати, системи підсилення звуку, візуальні засоби подачі інформації (субтитри, текстові трансляції)) чи зору (тифлотехніка: електронні книги з озвученням, дисплеї Брайля, screen readers, електронні лупи тощо) (Шевцов, 2002). Такі засоби дають змогу отримувати навчальну інформацію у доступному форматі.

- *Протезно-ортопедичні та допоміжні пристрої*. Це протези, ортези, інструменти для письма,

адаптовані маніпулятори, пристрої для одягання. Вони сприяють самостійності студентів у побуті й навчанні, створюючи умови для зосередженості на освітньому процесі (Султанова, 2020).

Важливо підкреслити, що технічні засоби реабілітації в контексті інклюзивного навчання є лише складовою частиною ширшої системи підтримки. Їх ефективність проявляється повною мірою лише за умови поєднання з іншими компонентами інклюзивного середовища – такими як архітектурна доступність, спеціальна методична підготовка викладачів, адаптація навчальних програм та наявність служб підтримки (психологічної, соціальної, медичної). Іншими словами, інтеграція ТЗР має здійснюватися системно, охоплюючи всі аспекти життєдіяльності студента в університеті.

Під інтеграцією ТЗР в інклюзивне освітнє середовище мається на увазі впровадження цих засобів у матеріально-технічну базу та освітній процес університету таким чином, щоб вони стали невід'ємним елементом навчання і студентського життя для тих, хто цього потребує. Практична реалізація такої інтеграції передбачає декілька ключових напрямів роботи університету:

- *Створення безбар'єрної матеріально-технічної інфраструктури.* Університет має забезпечити архітектурну доступність для студентів з інвалідністю: пандуси, ліфти, навігація, обладнані санітарні кімнати (Бармашина, 2000). Також важливо оснастити аудиторії технічними засобами, що полегшують сприйняття матеріалу: мультимедійні системи, активні дошки, підсилювачі звуку тощо (Чайковський, Добровіцька, 2018, с. 58-60). Таке оснащення дозволяє враховувати потреби різних студентів і забезпечити якісне засвоєння знань.

- *Індивідуалізація забезпечення студентів ТЗР.* Інтеграція технічних засобів має базуватись на оцінці індивідуальних потреб студента. Університет «Україна» впровадив «Карту потреб студента» та «Рекомендаційний лист» для викладачів, де фіксуються всі умови та засоби супроводу (Чайковський, Добровіцька, 2018, с. 33-36). Це гарантує персоналізоване забезпечення ТЗР і їх повноцінне використання в освітньому процесі.

- *Створення служб підтримки та підготовка персоналу.* Технічного оснащення недостатньо – необхідна підготовка викладачів до роботи в умовах інклюзії. Університети організовують курси, семінари з інклюзивної педагогіки та методик використання ТЗР (Чайковський, Добровіцька, 2018). Також діють спеціалізовані центри, які координують підтримку студентів, проводять тренінги та супроводжують застосування засобів реабілітації (Чайковський, Добровіцька, 2018, с. 59-60; Кисляк, Кольченко, Місяк, 2003).

- *Адаптація освітнього процесу.* Університети впроваджують гнучкі форми організації навчання для студентів з інвалідністю: індивідуальні плани, альтернативні форми звітності, використання цифрових ресурсів. ТЗР інтегруються у навчальний процес як природна складова, що сприяє засвоєнню знань без бар'єрів і стигматизації (Wolfendale, Corbett, 1996).

Здійснення вищезазначених заходів з упровадження ТЗР в університетське життя має виразний соціально-педагогічний ефект. У соціальному вимірі це сприяє реальній рівності можливостей: студенти з особливими потребами отримують не декларативно, а фактично рівний доступ до всіх ресурсів освіти поруч зі своїми однолітками. Забезпечені необхідними засобами реабілітації та підтримкою, вони можуть відвідувати ті самі аудиторії, користуватися бібліотекою, брати участь у наукових гуртках і громадському житті університету. Це веде до їх повноцінної інтеграції у студентську спільноту, подолання відчуженості і стигматизації. Власне, інклюзивне середовище перестає бути лише декларованою ідеєю, а проявляється у повсякденній взаємодії: одногрупники сприймають студента з інвалідністю як рівноправного партнера, коли бачать, що для його успішного навчання створені всі умови і він може реалізувати свій потенціал (Кисляк, Кольченко, Місяк, 2003).

У педагогічному вимірі інтеграція ТЗР підвищує якість освіти для студентів з особливими потребами. По-перше, завдяки використанню допоміжних пристроїв студенти можуть максимально розкрити свої здібності у навчальній діяльності. Досвід показує, що застосування спеціалізованих комп'ютерних програм, пристроїв для читання чи слухових апаратів прямо впливає на успішність: студенти, які раніше відчували труднощі у сприйнятті лекцій або виконанні письмових робіт, з інтегрованими засобами демонструють значно кращі результати (Шевцов, 2002). По-друге, педагоги, набуваючи досвіду роботи з такими засобами, вдосконалюють свою професійну майстерність, що позитивно відбивається на всьому академічному процесі. Університет, створюючи умови для інклюзії, водночас стимулює впровадження інноваційних методик навчання, які нерідко виявляються корисними і для інших студентів. Наприклад, розміщення конспектів лекцій у електронному доступі, впроваджене для зручності студентів з порушеннями слуху або зору, врешті-решт є зручним для всіх студентів. Таким чином, інтеграція ТЗР стає чинником модернізації освітнього середовища в цілому.

З огляду на зазначене, можна зробити висновок, що наявність і грамотне використання технічних засобів реабілітації є системотвірною умовою соціально-педагогічної підтримки студентів з особливими потребами. Це та основа, яка дозволяє реалізувати інші інклюзивні заходи (психологічний супровід, педагогічна корекція, професійна орієнтація тощо) максимально ефективно. Без технічної підтримки студент може залишатися ізольованим від повного обсягу навчальної інформації чи університетського

життя, тоді як її впровадження відкриває «двері» до рівноправної освіти (Wolfendale, Corbett, 1996). Важливо підкреслити, що інтеграція ТЗР – це динамічний процес: у міру розвитку технологій з'являються нові засоби (наприклад, сучасні комп'ютеризовані протези, розумні домашні системи для гуртожитків, програми на базі штучного інтелекту для навчання), і університети мають гнучко впроваджувати інновації. Однак навіть найпростіші та вже доступні засоби, якщо вони впроваджені системно, здатні суттєво підвищити рівень підтримки студентів з особливими потребами.

Висновки. Інтеграція технічних засобів реабілітації (ТЗР) в інклюзивне освітнє середовище університету є необхідною умовою забезпечення рівного доступу до вищої освіти для студентів з особливими потребами. ТЗР виконують компенсаторну функцію, усуваючи фізичні та сенсорні бар'єри, сприяючи академічній успішності, соціальній інтеграції та формуванню позитивної самооцінки студентів. Соціально-педагогічний ефект такої інтеграції проявляється у покращенні якості освіти й досягненні реальної інклюзії в університетському середовищі. За умови комплексного підходу – включаючи архітектурну доступність, технічне оснащення, індивідуалізований підбір засобів, підготовку персоналу і роботу служб підтримки – ТЗР стають органічною частиною освітнього процесу, а не формальним додатком.

Інтеграція ТЗР – це не лише засіб подолання бар'єрів у навчанні, а й стратегічний напрям модернізації університетів у контексті принципів універсального дизайну та освіти для всіх. Її впровадження має стати пріоритетом освітньої політики, оскільки забезпечує не лише рівність можливостей, а й якість і гуманність освітнього середовища.

Список використаних джерел

- Бармашина, Л. М. (2000). *Формування середовища життєдіяльності для маломобільних груп населення*. Київ: «Союз-Реклама» СОІУ.
- Іванова, І. Б. (2001). Професійна підготовка студентів з особливими потребами в адаптації. *Вісник Університету «Україна»*, 1, 86-90.
- Кисляк, О. П., Кольченко, К. О., Місяк, С. А. (2003). Організація психологічної підтримки студентів з особливими потребами в умовах ВНЗ. В кн. *Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами*: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (с. 222-223). Київ: Університет «Україна».
- Кольченко, К. О., Нікуліна, Г. Ф. (2002). Студентські навчально-науково-виробничі підрозділи: проблеми та перспективи. *Вісник Університету «Україна»*, 2, 6-8.
- Про становище інвалідів та основи державної політики щодо розв'язання проблем громадян з особливими потребами*: державна доповідь. Міністерство освіти і науки України. (2003). Київ: МОН України.
- Стандартні правила забезпечення рівних можливостей для інвалідів*: резолюція Генеральної Асамблеї ООН № 48/96 від 20.12.1993 р. (1993). Організація Об'єднаних Націй. Нью-Йорк: ООН.
- Султанова, Н. В. (2020). *Реабілітаційні технології в системі соціально-педагогічної роботи з особливими дітьми*: навчально-методичний посібник. Миколаїв: МНУ ім. В. О. Сухомлинського.
- Тюття, Л. Т., Тюття, О. В. (2003). Психокорекційні методи роботи з людьми з особливими потребами. В кн. *Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами*: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (с. 107-109). Київ: Університет «Україна».
- Чайковський, М. Є., Добровіцька, О. О. (2018). *Соціально-педагогічна робота з молоддю з інвалідністю в умовах інклюзивного освітнього простору закладу вищої освіти*: навчально-методичний посібник. Київ: Університет «Україна».
- Шевцов, А. Г. (2002). Новітні технології навчання в освіті студентів із фізичними вадами. В кн. *Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами*: збірник наукових праць (№ 2, с. 195-202). Київ: Університет «Україна».
- Шиян, В. М. (2003). Технологія соціально-педагогічного супроводу людей з особливими потребами в освітньому середовищі. В кн. *Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами*: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (с. 129-130). Київ: Університет «Україна».
- Wolfendale, S., & Corbett, J. (Eds.). (1996). *Opening doors: Learning support in higher education*. London: Cassell.

References

- Barmashyna, L. M. (2000). *Formuvannia seredovyshcha zhyttiedialnosti dlia malomobilnykh hrup naselennia* [Formation of living environment for people with limited mobility]. Kyiv: Soiuz-Reklama SOIU [in Ukrainian].
- Chaikovskiy, M. Ye., & Dobrovitska, O. O. (2018). *Sotsialno-pedahohichna robota z moloddiiu z invalidnistiu v umovakh inkluzyvnoho osvitnoho prostoru ZVO* [Socio-pedagogical work with youth with disabilities in the context of inclusive educational space of higher education institution]: navchalno-metodychnyi posibnyk. Kyiv: Universytet "Ukraine" [in Ukrainian].
- Ivanova, I. B. (2001). *Profesiina pidhotovka studentiv z osoblyvymy potrebamy v adaptatsii* [Professional training of students with special needs during adaptation]. *Visnyk Universytetu "Ukraine"* [Bulletin of the University "Ukraine"], 1, 86-90 [in Ukrainian].

- Kolchenko, K. O., & Nikulina, H. F. (2002). Studentski navchalno-naukovo-vyrobnychi pidrozdily: problemy ta perspektyvy [Student educational and research-production units: Problems and prospects]. *Visnyk Universytetu "Ukraina" [Bulletin of the University "Ukraine"]*, 2, 6-8 [in Ukrainian].
- Kysliak, O. P., Kolchenko, K. O., & Misiak, S. A. (2003). Orhanizatsiia psykholohichnoi pidtrymky studentiv z osoblyvymy potrebamy v umovakh VNZ [Organization of psychological support for students with special needs in higher education institutions]. In *Aktualni problemy navchannia ta vykhovannia liudei z osoblyvymy potrebamy [Current problems of teaching and educating people with special needs]: materialy IV Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (pp. 222-223)*. Kyiv: Universytet "Ukraina". [in Ukrainian].
- Pro stanovyshche invalidiv ta osnovy derzhavnoi polityky shchodo rozviazannia problem hromadian z osoblyvymy potrebamy» [On the situation of persons with disabilities and the foundations of state policy for solving the problems of citizens with special needs]: derzhavna dopovid. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. (2003). Kyiv: MON Ukrainy [in Ukrainian].*
- Shevtsov, A. H. (2002). Novitni tekhnolohii navchannia v osviti studentiv iz fizychnymy vadamy [Innovative learning technologies in education for students with physical disabilities]. In *Aktualni problemy navchannia ta vykhovannia liudei z osoblyvymy potrebamy [Current problems of teaching and educating people with special needs]: zbirnyk naukovykh prats (No. 2, pp. 195-202)*. Kyiv: Universytet "Ukraina" [in Ukrainian].
- Shyian, V. M. (2003). Tekhnolohiia sotsialno-pedahohichnoho suprovodu liudei z osoblyvymy potrebamy v osvitnomu seredovyshchi [Technology of socio-pedagogical support for people with special needs in the educational environment]. In *Aktualni problemy navchannia ta vykhovannia liudei z osoblyvymy potrebamy [Current problems of teaching and educating people with special needs]: materialy IV Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (pp. 129-130)*. Kyiv: Universytet "Ukraina" [in Ukrainian].
- Standartni pravyla zabezpechennia rivnykh mozhyvostei dlia invalidiv [Standard rules on the equalization of opportunities for persons with disabilities]: rezoliutsiia № 48/96. Orhanizatsiia Obiednanykh Natsii. (1993). New York: OON [in Ukrainian].*
- Sultanova, N. V. (2020). *Reabilitatsiini tekhnolohii v systemi sotsialno-pedahohichnoi roboty z osoblyvymy ditmy [Rehabilitation technologies in the system of socio-pedagogical work with children with special needs]: navchalno-metodychnyi posibnyk. Mykolaiv: MNU im. V. O. Sukhomlynskoho [in Ukrainian].*
- Tiuptia, L. T., & Tiuptia, O. V. (2003). Psykokorektsiini metody roboty z liudmy z osoblyvymy potrebamy [Psychocorrection methods for working with people with special needs]. In *Aktualni problemy navchannia ta vykhovannia liudei z osoblyvymy potrebamy [Current problems of teaching and educating people with special needs]: materialy IV Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (pp. 107-109)*. Kyiv: Universytet "Ukraina" [in Ukrainian].
- Wolfendale, S., & Corbett, J. (Eds.). (1996). *Opening doors: Learning support in higher education*. London: Cassell.

BYKOVETS O.

Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Ukraine

INTEGRATION OF TECHNICAL REHABILITATION EQUIPMENT INTO THE INCLUSIVE EDUCATIONAL ENVIRONMENT OF THE UNIVERSITY AS A SOCIAL-PEDAGOGICAL CONDITION OF SUPPORTING STUDENTS WITH SPECIAL NEEDS

The article is devoted to the analysis of the integration of technical rehabilitation equipment (TRE) into the inclusive educational environment of higher education institutions as a key socio-pedagogical condition of supporting students with special needs. The focus of the study is on the role of TKD as a tool for ensuring equal access to the educational process for people with disabilities. The types of TKD, their functional purpose and conditions for effective implementation in the university educational environment have been systematized. It is substantiated that it is the presence of appropriate technical support that allows eliminating physical, sensory, information and communication barriers that prevent students with disabilities from fully realizing their educational potential. The article analyzes the current regulatory framework for inclusion in higher education, the practice of supporting services for students with special needs, as well as mechanisms for personalizing the educational process taking into account the needs of a particular applicant. Attention is drawn to the importance of adapting the architectural space, implementing software and hardware solutions for access to information, and training teachers to work in inclusion. Domestic and international experience is summarized, in particular cases of the University of Ukraine, which demonstrate a comprehensive approach to creating an inclusive educational environment. The conclusions state that TKD should be considered not as assistive devices, but as a strategic component of universal design in education, which increases the quality and innovation of the educational process as a whole. The presented results may be useful for educators, scientists, managers, social workers and all those working in the field of ensuring the rights of persons with disabilities to education.

Key words: inclusive education, technical means of rehabilitation, students with disabilities, university environment, socio-pedagogical support, barrier-free, universal design

Стаття надійшла до редакції 04.03.2025 р.